

ויצאה והיתה

א. פתיחה

כהמשך ללימוד סוגיית שטר העוסקת בסימטריה שבין קידושין לגירושין, נבחן שתי שאלות:

1. מה היקף ההיקש - האם הוא מוחלט או האם ההיקש מוגבל רק לגבי דינים מסוימים?
 2. האם ההיקש נאמר על כל דרכי הקידושין או רק על קידושי שטר?
- אני מציע שתבדקו בכוחות עצמכם בספרות חז"ל באמצעות מנוע חיפוש את ההיקש ומפו את המקורות.

ב. ההיקש בספרות חז"ל

1. ט. "בעי ר' שמעון בן לקיש... ויצאה והיתה" (ט:).
2. מג: "תנן התם... אביה ולא היא", ובהמשך במד. (7 שורות מלמטה) "ר' אסי... ולא אשגח ביה".
3. גיטין עח., המשנה השנייה, "היתה עומדת... יחלוקו"; עח: "וכן לענין קידושין... קמי"ל".
4. גיטין פב:, "בעי רבי אבא... ויצאה והיתה".
5. קידושין מא., "שליחות מנלן... דמשוי שליח".
6. כתובות מז., "ומקבל את גיטה... להווייה".
7. ירושלמי קידושין פ"ג ה"א, עמ' 1169, שו" 30-33, "א"ר יצחק בר לעזר... אינה מקודשת".

ג. ראשונים:

1. ה. תוס' רא"ש ד"ה מה יציאה.
2. קידושין בקרקע:
 - א) לרקע קצר עיינו בגיטין כא: במשנה.
 - ב) ה. תד"ה שכן פודין בו. (להרחבה - עיין בתוס' רא"ש ד"ה מה לכסף).
 - ג) חידושי הרשב"א ב. בתוך ד"ה בדינר, 'והאי שוה דינר... וזה עיקר'.
 - ד) ר"ן על הרי"ף א. ברב אלפס (שורה שביעית רחבה) 'מיהו איכא מאן דאמר... הרשב"א ז"ל'.
 - ה) להרחבה - שו"ת הרשב"א ח"א סימן ת"ר (מצורף).
 - ו) סיכום נרחב על הנ"ל בתוספתא כפשוטה לקידושין עמ' 956-958.
3. אור זרוע סימן תשמה על אפשרות לפסול קידושין בלילה (מצורף).

ד. אחרונים

1. על קידושין במחובר:

קידושין פרק ראשון – דף מספר 11

בס"ד, י"ז בכסלו תש"ף

- (א) עין יצחק ח"א יו"ד סימן כו (מצורף).
(ב) קובץ שיעורים לקידושין סימנים א-ב.
2. דיון רחב בדברי האו"ז בשו"ת רב פעלים חלק אה"ע סימן ו.

תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף ה עמוד א

מה יציאה בשטר אף הווי' בשטר. ולענין שתתקדש בע"כ אין שייך ללמוד דהא קנין של יציאה בע"כ של קונה דהיינו האשה ובהויה היא המקנה דהאיש הוא הקונה הילכך אין להקישן לדבר זה.

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ב עמוד א

5 והאי שוה דינר דקתני איכא למימר דדוקא מטלטלי אבל נתן לה קרקע בקדושה אינה מקודשת וכן במחובר לקרקע וכדמוכח ברפ"ק דגיטין (ט' ב') גמ' אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים, דאקשי' והא איכא מחובר ואסיקנא כי קתני מלתא דליתא בקדושין מלתא דאיתא בקידושין לא קתני אלמא המקדש במחובר לקרקע אינה מקודשת, וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל דמקשינן הויה ליציאה מה יציאה במחובר לקרקע לא אף הויה במחובר לקרקע לא, אלא דקשי' לי הא דתניא בתוס' דמכלתין פ"ד המקדש באשירה ובפירותיה בעיר הנדחת וביושביה בבימוס ומה שעליו במרקוליס ומה שעליו וכל דבר שחל עליו איסור ע"ז כולם אף על פי שמכרן וקדש בדמיהן אינה מקודשת, קתני בעיר הנדחת ובאשרה שהם קרקע ומחובר לקרקע וטעמא משום שחל שם ע"ז עליו אינה מקודשת הא בעלמא מקודשת, וי"ל דהתם לא אצטריך אלא משום מכרן וקדש בדמיהן דטעמא דעיר הנדחת או אשירה הא בעלמא דהיתירא מקודשת אבל בעיר גופה או באשירה גופה בעודה מחוברת בקרקע אפילו דהיתירא נמי אינה מקודשת דבמחובר אינה מקודשת משום דכתיב ויצאה והיתה, וא"נ י"ל דנתן לה קרקע בקדושה בתורת כסף מקודשת וההיא דפ"ק דגיטין בשטר אירוסין קאמר שאם כתבו על המחובר לקרקע ונתנו לה אינה מקודשת דומיא דגט דמקשינן הויה ליציאה, וזה עיקר.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תר

20 השיב עוד השטר קידושין כשר במחובר. דדוקא בגט פסילנא משום דכתב/דכתיב/ ונתן. ובירוש' מפקינן מדכתיב ספר. מה ספר שהוא בתלוש. וכן אמרי בתוספת' המקדש בעיר הנדחת וביושביה כדימוס ובמה שעליה אינה מקודשת. משמע בהכי דוקא דאיכא איסור הנאה. הא לאו הכי מקודשת אפילו במחובר. ונראה דאין כן דעת רש"י ז"ל פרק קמא דגיטין (דף ט'). דגרסינן התם /גיטין ט'/ בשלשה דברים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים. שוו למוליך ולמביא. וכל הגט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. וכל השטרות העולין בערכאות של גוים פסולין חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. 25 ואקשינן ותו ליכא והא איכא לשמה? בשלמא לרבה היינו מוליך ומביא אלא לרבה קשיא. ובין לרבה ובין לרבה קשיא הא איכא מחובר? כי קתני פסולה דרבנן פסולה דאורייתא לא קתני. וכו' והא חזרה דאורייתא וקתני? אלא כי קתני מילתא דליתא בקידושין מילתא דאיתא בקידושין לא. פירש רש"י מחובר איתיה נמי בקידושין דכתיב (דברים כ"ד) ויצאה והיתה איתקש הויה ליציאה. אבל לשמה ליתיה בקידושין דתקנתא דרבנן בגטין דלמא אתי בעל ומערער ופסיל ליה. עד כאן. ויש לפרשה בע"א.

- 30 הר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף א עמוד א
- מיהו איכא מאן דאמר דאע"ג דשוה כסף ככסף לענין קדושין ה"מ מטלטלין אבל קרקעות לא... וליתא דכי אמרי' התם **דמחובר פסול בקידושין ה"מ בקידושי שטר** שאם כתב לה על המחובר הרי את מקודשת לי ונתנו לה לא הוו קידושין **דקידושי שטר הוא דמקשינן ליציאה אבל נתן לה קרקע או מחובר בתורת כסף ודאי מהני דהויה דכסף לא בעינן דומיא דיציאה**. והכי מוכח לקמן בגמרא [דף ט א] גבי בעיין דשטר אירוסין שכתבו שלא לשמה מהו דאמרינן עלה מה הויה דכסף לא בעי לשמה אף הויה דשטר לא בעינן לשמה. כלומר דלא בעינן שתהא צורת הדינר טבוע לשמה ואף על פי שאפשר לדחות ראייה זו ולומר **דאפי' מקשינן הויה דכסף נמי ליציאה אפ"ה אינו בדין דניבעי שיהא הדינר טבוע לשמה שהרי אינה מתקדשת מפני טבועו אלא מפני שווי דאע"ג דכי מקשינן [נמי] הויות להדדי לגמרי מקשינן להו כדמוכח ההיא אפ"ה כיון דההיא דגיטין לא מוכחא ובתוספתא דמכילתין מוכח בהדיא שאם קדש במחובר מקודשת מסתברא דהוו קידושין וכן דעת הרשב"א ז"ל:**
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40 ספר אור זרוע ח"א - שאלות ותשובות סימן תשמה ד"ה ואע"ה לי
- הלכך נראה בעיני דנתינת הגט דוקא ביום ולא בלילה. **ומגמגם מה שאומר משום דכתיב ויצאה והיתה ויש צדדין בדבר ולא אכתוב עד אראה מה ששיביני רבותי על הגט.**
- שו"ת עין יצחק חלק א - יו"ד סימן כו
- 45 לג. ובאמת יש לתמוה מאד על שיטת הסוברים דשטר קידושין כשר במחובר כמבואר פלוגתת הפוסקים בזה באה"ע סי' ל"ב סעי' ד' והובא ברמ"א שם. וקשה עליהם מסוגיא דגיטין הנ"ל דאמרו מילתא דאיי בקידושין לא קתני אלמא דמחובר פסול בשטר קידושין וזהו תמי' רבתא כאשר תמה המהרי"ט בחידושו על הרי"ף לקדושין בריש קידושין. ומחומר הקושיא נלע"ד לומר דטעם הסוברים להכשיר בשטר קידושין אף במחובר ואף דפסול שלא לשמה מבואר בקידושין (דף ט') דילפינן מן היקש הווי ליציאה דמה יציאה בעי לשמה ה"ה הווי דשטר בעי לשמה ולא מקשינן הויות להדדי כדפי' רש"י שם כיון דעיקר מילתא דשטר נפקא לן מן היקש בו ליציאה א"כ מה"ט הווי לן למילף אף על פסול מחובר מהאי היקשא. אך לפמשי"כ הנתיבות לדון בשחרור דאף דילפינן מן גז"ש לה לה עכ"ז לא ילפינן אלא בפסול דכתיבה אבל בדיני נתינת השי"ש לא ילפינן ומה"ט כתב להכשיר בטלי גיטך מעג"ק בשחרור ה"ה דיש להסביר עפ"ז שיטת הסוברים להקל בשטר מחובר בקידושין. משום **דהא דפסול מחובר נכלל שני אופנים פסול א' במה דיקצוץ בין כתיבה לנתינה** כמבואר בגיטין (דף כ"א) דכתיב וכתב ונתן יצא זה שמחוסר קציצה בין כתיבה לנתינה. **ועוד פסול אחד נוהג במחובר היכא שנכתב על עציץ נקוב ויהב לה כולי' עציץ דמה"ת כשר אלא מגזירה שמא יקטום פסול** וכדאמר רבא בגיטין (דף כ"ב). ופי' התורת גיטין שם ובאה"ע סי' קכ"ד דדוקא דפוסקת היניקה כולו דנעשה כמטלטלין אז כשר היכא דעושיית משיכה או הגבהה. אבל בקנין חזקה לא מתגרשת משום דבעי ונתן בידה היינו קנין הניתן מיד ליד כמו משיכה והגבהה ולא בקנין חזקה ולא כמשי"כ הבי"ש שם ס"ק י"ב. כן הוכיח התו"ג שם מן התוס' דגיטין (דף כ"א ע"ב) ד"ה יצא זה כו'. ולפי"ז היכא דנכתב הגט על עלה של עציץ נקוב ויהב לה כולו ואח"ז פוסקת

היניקה ועושיית קנין משיכה והגבהה כשר הגט מה"ת דזה לא מקרי מחוסר קציצה כמש"כ התוס' שם. אבל ע"י קנין חזקה לא מתגרשת כלל משום דבעי קנין מיד ליד כדכתיב ונתן בידה כמש"כ התורת גיטין שם. **א"כ פסול זה אינו מצד עצם הכתיבה דנעשה בפסול דהא אם עושיית משיכה כשר הגט אלא הפסול זה הוא מצד דלא הוי הנתינה כדינו דזה לא מקרי ונתן בידה.**

65

לד. **א"כ י"ל דהדעה דמכשיר מחובר בשטר קידושין טעמם דס"ל כעין סברת הנתיבות הנ"ל דלא ילפינן בש"ש מגז"ש לה לה כי אם על דיני כתיבת השטר ולא על דיני נתינה.** וה"ה במה דילפינן בהיקישה דויצאה והיתה ג"כ לא ילפינן רק על פסול כתיבה כמו בלשמה ולא על פסול מחובר כגון מה דנתבאר דפסולו אינו רק מצד הנתינה דבעי ונתן בידה דיהי דבר הניתן מיד ליד דע"ז לא ילפינן מן היקישה זו. [ועיין בגיטין (דף מ"א) דגז"ש עדיפא מהיקישה ובתוס' שם ד"ה דכו"ע גז"ש עדיפא כו' ובתוס' זבחים (דף מ"ח) ויבמות (דף נ"ט) מזה]. **ע"כ יש להכשיר מחובר כזה היכא דיהב לה כולי מילתי דמחובר בשטר קידושין. ומסתימות דבריהם דמשמע דבכל מחובר מכשירין בקידושין לפי דאפשר לומר דה"ה אף במה דקיימא למיקצץ בין כתיבה לנתינה לידה ג"כ יש לדון מה"ט להקל בשטר קידושין כיון דעיקר הפסול בגט הוי משום דבעי ונתן תיכף אחר הכתיבה ולא יהי מחוסר מעשה אחר הכתיבה בין הנתינה. א"כ י"ל דפסולו ג"כ הוא משום הנתינה דלא יהי יכול לעשות אחר הכתיבה.** וכיון דפסול מחובר הוא משום דבעי תיכף ונתן בידה אחר הכתיבה ולא יהי מחוסר מעשה בנתיים. ע"כ כיון דלא ילפינן דיני נתינה בהיקישה ע"כ ס"ל להפוסקים הנ"ל להכשיר מחובר לשטר קידושין.

70

75

קובץ שעורים קידושין אות א

א) [דף ב ע"א] ר"ן ריש קידושין הביא דעת איכא מאן דאמר דאין מקדשין בקרקע, דאיתקוש הויה ליציאה, והר"ן חולק, דלא איתקוש ליציאה אלא הויה דשטר ולא הויה דכסף, והביא ראייה מלקמן ט' לענין לשמה, דצריך בשטר קידושין ולא בכסף, ושוב דחה ראייה זו, משום דבכסף שמתקדשת בשווי, לא שייך לשמה, והנה בדעת איכא מ"ד, יש לפרש בשני אופנים, או דס"ל דגם הויה דכסף איתקוש ליציאה, או דאפילו נימא דלא איתקוש ליציאה רק הויה דשטר, מ"מ הדר ילפינן כסף משטר, דאיתקוש הויות להדדי, כדקאמר לקמן ללמוד בהך היקשא, שטר מכסף דלא בעינן לשמה, ואף דמסיק דמקשינן הויות ליציאה, ולא ילפינן מכסף, כבר פירש"י שם הטעם, משום דכל קידושי שטר ילפינן מגט, והיינו דדיו לבא מן הדין להיות כנדון, ודון מינה ומינה, אבל ללמוד כסף משטר לפסול קרקע, שפיר איכא למילף מהיקשא דהויות להדדי, והא דא"צ בכסף לשמה, הטעם כמ"ש הר"ן, דבשווי לא שייך לשמה, וע"כ צ"ל כן, דא"כ מאי קמיבעי ליה לענין לשמה, אם ללמוד שטר מגט או מכסף, הא אפשר לקיים שני ההיקשים, דנילף שטר קידושין מגט, והדר נילף כסף משטר, וזה תיקשי גם לפי המסקנא דהויה ליציאה מקשינן, מ"מ נקיש גם הויות להדדי, אלא ע"כ לא שייך לשמה בכסף, אבל מחובר דשייך בכסף מקשינן הויות להדדי, ובביאור הגר"א ס"ס ל"ב כתב על דברי הר"ן, "ודבריו דחויין דא"כ מאי קאמר או דילמא הויות להדדי מקשינן" וכונתו להקשות, כיון דבכסף לא שייך שיהא נעשה השווי לשמה, איך אפשר ללמוד שטר מכסף, ולכאורה אין זה פשוט כ"כ, דהא איכא מ"ד דנין אפשר משא"א, ובפ"ק דמכות ילפינן דאין משלשין במכות, דאיתקוש מלקות למיתה, אף דבמיתה לא שייך משלשין, ושמא כונת

80

85

90

- 95 הגר"א, דאין סברא להעמיד דברי ר"ל כר"א דשמותי הוא, ומסתמא קיי"ל כר"ע, דאין דנין אפשר משא"א, ובההיא דמשלשין במכות, כבר הקשו בתוס' בכמה דוכתי ולא תירצו, ועוד קשה הרי בר"פ המגרש גבי קידשה חוץ מפלוני, מקיש יציאה להויה, ואין חילוק בזה בין כסף לשטר, וכן בפ' הזורק גבי קרוב לה, דתיקנו בגט משום עיגונא, ובקידושין מדאיתקש הויה ליציאה, וזה גם בקידושי כסף, ומ"ש הכא לענין מחובר דמפליגין בין כסף לשטר,
- 100 וי"ל דמהיקשא דהויה ליציאה א"א ללמוד רק דדיני קידושין כדיני גירושין, בדברים התלויין בחלות הקידושין והגירושין, כמו לענין שוור, אבל הא דמחובר פסול בגט אינו מדיני גירושין, אלא מדיני השטר איך יהא נעשה, וא"א ללמוד לכסף קידושין, דליכא כסף בגירושין, רק שטר קידושין אפשר ללמוד משטר גירושין, אלא שעדיין תיקשי נהי דאין ללמוד כסף קידושין משטר גירושין מ"מ נילף כסף משטר קידושין, בהיקשא דהויות להדדי, ושמא י"ל לדעת הר"ן, דגם הך היקשא לא ניתן אלא ללמוד דיני חלות הקידושין, שיהיו שוין בזה כסף ושטר כמו הא דילפינן כתובות מ"ז דאב זכאי בבתו בכסף ושטר, וכן לענין תנאי בביאה כתובות ע"ד וכן לענין ארוסה לאכול בתרומה, דילפינן מקנין כספו, והדר ילפינן שטר מהיקשא דהויות להדדי, כמ"ש רש"י פ' אף על פי, אבל לענין מעשה הקנין, שיהא כסף דומה למעשה השטר לא ילפינן מהדדי, אבל קשה, דהכא לענין לשמה קאמר או דילמא הויות מהדדי ילפינן, ואפשר לומר דזה גופא קמיבעי ליה, אם ההיקש דהויות להדדי נאמר רק על דיני חלות הקידושין, ולא על מעשה הקנין, שיהא כסף דומה לשטר, או דגם ע"ז נאמר ההיקש, ופשטוה דהויה ליציאה מקשינן, ולא הויות להדדי, והיינו משום דלענין זה לא ילפינן כסף משטר, וה"ה לענין מחובר, וזה דלא כפירש"י שם במסקנא, דלפירושו נראה דשפיר אפשר ללמוד כסף משטר לענין מחובר, והא דלא ילפינן לענין לשמה, משום דבכסף לא שייך לשמה כמ"ש הר"ן, מיהו לס"ד דהר"ן עדיין אינו מיושב, למה לא נילף דגם כסף בעי לשמה, מהיקשא דהויות להדדי, לאותו צד האיבעיא.
- 115 קובץ שעורים קידושין אות ב
- (ב) [דף ב ע"א] והנה הא דמחובר פסול בגט, ישנן בזה שני טעמים, הובא ברשב"א גיטין כ"ב או משום דבעי דומיא דספר, או משום דכתיב ונתן בידה, דבר הניתן מיד ליד, ולהפוסלין מחובר בקידושי כסף, ע"כ דס"ל הטעם משום דבעי דומיא דספר ואף דבכסף לא בעי ספר, אבל דומיא דספר בעינן, שלא יהא מחובר, דלטעם דניתן מיד ליד, ודאי ליתא בקידושין, דהא מתקדשת בהנאה, דאינו ניתן מיד ליד, ואף דהנאה גם תלוש אינה, צ"ל דלא בעי שיהא תלוש, אלא שלא יהא מחובר, ואף דבכל דוכתא דנתמעטו קרקעות, הוא משום דבעי דבר המיטלטל, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין, אבל הכא בגט אינו כן, דהא גט כשר על יד של עבד, וכן בעלה של עציץ נקוב אף דדינן כקרקע, אלא ודאי דהכא אינו תלוי אם הוא קרקע, אלא במחובר, ואף דעלה של עציץ נקוב מיקרי מחובר לכל מילי, לרבנן דר"ש שבת צ"ה מ"מ הוי דומיא דספר לענין גט ובתוס' הקשו בהא דפריך בגמ' מה לכסף שכן פודין בו הקדש, דניעביד ק"ו מקרקע שאין פודין בו הקדש, וכתב בתוס' הרא"ש לתרץ, דשמא אין מתקדשת בקרקע וקשה דגם אי נימא הכי עדיין תיקשי, דניעביד ק"ו מעבדים ועלה של עציץ נקוב, דאשה מתקדשת בהן, ואין פודין בהן הקדש, דדינן כקרקע.
- 120
- 125

שו"ת רב פעלים חלק א - אבן העזר סימן ו

130 + בענין קדושין דמקדשין בלילה. + בענין הקידושין שמקדשין בלילה, מצינו להרב הכנה"ג סי' כ"ו הגה"ט אות ז' שכתב בשם מהר"ם מינץ ז"ל, **אשה שנתקדשה בלילה ספק אם הם קדושין, וכתב הכנה"ג הטעם משום דכתיב ויצאה והיתה, ואשכחן בפ"ק דקדושין דמקשינן הויה ליציאה, מה יציאה בשטר אף הויה בשטר, ובפרק האיש מקדש מקשינן הויה ליציאה, מה יציאה משוי שליח, אף הויה משוי שליח, והכא נמי מקשינן הויה ליציאה, מה יציאה אין מגרשין בלילה כמ"ש בסדר הגט, אף הויה אין מקדשין בלילה.** גם רבינו ישעיה הראשון בתשובה להר"י א"ז, הובאה בתשובת הרא"ם ח"ב סי' ל"ה, נסתפק אם מקדשים בלילה מהקישא דויצאה והיתה, וכבר פשט המנהג לקדש בלילה, ומיהו אם יכול לקדש ביום ולא בלילה, יש לחוש לסברת רבינו ישעיה, ופה תיריא יע"א היה מנהג קבוע לקדש בלילה, ובטלתי המנהג והנהגתי לקדש ביום, עכ"ל הכנה"ג ז"ל.

140 והרב יד אהרן בהגה"ט אות ה', הביא מן הרב פרח מטה אהרן שכתב, מ"ש אין מקדשין בלילה אין לסברה זו שורש ועיקר וענף, לא בגמרא ולא בפוסקים וכו', והקשה עליו הרב י"א, והלא בסדר הגט למהר"י מינץ ז"ל כתב אשה שנתקדשה בלילה ספק אם הם קדושין, וגם הרא"ם ח"ב סי' ל"ה הביא תשובת ריא"ז שנסתפק בזה ע"ש. גם ראיתי להגאון חיד"א ז"ל בברכי יוסף סי' כ"ו סק"ג הביא דברי מהר"א יצחק, וכתב שנעלמו ממנו תשובת הרא"ם ותה"ד והרדב"ז ויתר הפוסקים שזכר הכנה"ג ע"ש, ועיין להרה"ג מהרח"ף בנשמת כל חי ח"ב סי' ב' שנשאל ג"כ בענין הקדושין בלילה, והביא כל ספרים הנז"ל שדברו בזה, ודברי מחנה ישראל, ובסו"ד כתב לענין הלכה, אם עבר וקדש בלילה יש לחוש לקדושין ע"ש. ועיין פרי האדמה ח"ד דף כ"ב, מ"ש במעשה שהיה בזה בעה"ק תוב"ב, ועיין חוקי חיים סי' מ"ט, יע"ש.

150 והנה בספר הכנה"ג הנמצא פה עירינו יע"א, מצאתי כתוב בגליון הספר בכ"י הרב הגדול אביר בתורה מהר"ר ראובן דויד זלה"ה, שהוא היה תלמיד מובהק של עט"ר הרה"ג מו"ז רבינו משה חיים זלה"ה, שכתב וז"ל, **מעולם לא נסתפקו הני רבוותא אלא בקדושי שטר, דבהאי הוא דאתקש הויה ליציאה, ולא בקדושי כסף, וכמ"ש הר"ן ז"ל בפ"ק דקדושין דבכסף לא בעינן דומיא דיצאה, וממילא לק"מ מסוגיית דקדושין שהקשה בהגה"ה בספר מהר"י מינץ, ואי מנהגם היה בקדושי כסף כמו שנהוג בכל המקומות אין לבטל מנהגם, ואין בדבר פקפוק וזה ברור, וחתים עלה ראובן דוד ע"כ. ובאמת דבריו טובים ונכוחים, והם /קלורין/ קלורית לעין, דבודאי הגמור, דמהר"י מינץ ורבינו ישעיה הראשון לא נסתפקו אלא בקדושי שטר, אבל בקדושי כסף אין להסתפק כלל, כיון דיציאה בכסף ליכא, א"כ אין לומר האי טעמא דאיתקש הויה ליציאה בקדושי כסף, וזה ברור ונכון, ופלאי פלאות נפלאות על הכנה"ג ויד אהרן והגאון חיד"א ועוד שאר אחרונים הנז"ל, איך נעלם מהם דבר זה.**

160 ומה שהביא הרב מהר"ר ראובן דוד ז"ל ראייה לדבריו מדברי הר"ן ז"ל בפ"ק דקדושין, הנה דברי הר"ן אלו הביאים הגאון בית שמואל בסי' כ"ז סק"א, ודברי הרשב"א שזכר הר"ן הם בתשובה סי' אלף רכ"ו

ואלף רל"ג, ועיין מהרימ"ט ח"א בחדושי קדושין על הרי"ף שהביא דברי הר"ן הנז' ופלפל בהם, ושם כתב טעם דלא שייך למילף פיסול במחובר גבי כסף יע"ש.

165 **וכן מצאתי דבר זה מפורש בשיטה לא נודע שמו**, על קדושין, כמ"ש /במ"ש/ בדף ח' ע"ב תנם ע"ג הסלע אינה מקודשת, ואם היה סלע שלה מקודשת, שכתב על זה הגאון ז"ל שם, וז"ל וליכא למימר אתקש הויה ליציאה, מה יציאה בעינן ונתן בידה לאפוקי טולי גיטיך מע"ג קרקע, אף בהויה אינה מקודשת עד דיהיב לידה, אין לומר כן, **דלא שייך למימר הכי אלא בשטר, דבכסף כיון דמשום הנאה מקדשא, מאי אכפת לן אם נטלו מע"ג קרקע**, אבל בשטר ודאי נראה דמשטר יציאה ילפינן לה, עכ"ל.

170 גם מצאתי להגאון הרדב"ז ז"ל בתשובותיו לאה"ע, הנקראים בשם דברי דוד שכתב בסי' מ"ב, שאלת במי שקידש אשה בקרקע או במחובר לקרקע אי הויה מקודשת, תשובה זו הוא מחלוקת בין הראשונים, דבעל העטור כתב אינה מקודשת כלל, דכתיב ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה, מה יציאה אם קבלה גט על הקרקע או על המחובר לקרקע אינה מקודשת, אף הויה לא תהיה על גב הקרקע, והכי משמע נמי בפ"ק דגיטין, דאקשינן התם, והא איכא מחובר לקרקע דאינה מקודשת, אבל הרשב"א והר"ן ורוב הפוסקים פסקו דהויה מקודשת, דהא שוה כסף הוא, והך דויצאה והיתה לאו ראייה היא, דודאי אם כתב על הקרקע או על המחובר לקרקע הרי את מקודשת לי אינה מקודשת, דמקשינן הויה ליציאה, אבל אם נתן לה את הקרקע בתורת כסף מקודשת, דבהכי לא שייך הקישא, וכן ההיא דגיטין בקדושין בשטר איירי, ולא בשנתן לה בתורת כסף וכו'. ואע"ג דאם בא אחר וקדשה לדעת בעל העטור מקודשת לשני ולא לראשון, לא חיישינן להאי סברה להצריכה גט משני, לפי שאני אומר שכל פוסק או גאון שלא הזכיר דין זה בהדיה ס"ל שהיא מקודשת, דהא סתמא דמילתא דקרקע שוה כסף הוא, ושוה כסף ככסף, הילכך מי שסובר הפך זה יש לו לכתוב בהדיה, וכיון שלא ראינו שהזכירו דין זה, משמע דס"ל דהמקדש בקרקע או במחובר לקרקע מקודשת גמורה, וכ"כ התוספות בהדיא, עכ"ל הרדב"ז בתשובה שם.

185 **נמצא עלה בידינו להדיא, לפי סברת הרשב"א והר"ן והגאון לא נודע שמו והרדב"ז, קדושין של כסף בלילה אין בהם שום פקפוק ומיחוש כלל ועיקר**. ואין לומר אכתי לפי סברת הרב בעל העיטור ז"ל, דס"ל קידש אשה בקרקע או במחובר לקרקע אינה מקודשת, משום דכתיב ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה, יש לנו ללמוד לנ"ד נמי דאין לקדש בלילה אפילו קדושין בכסף, דמקיש הויה ליציאה, דזה אינו, כי **הרב בעל העיטור יודה דקדושין בכסף יועילו, דמשדה עפרון גמרינן לה, וכל דמקדש בכסף ממש אין אנחנו צריכין להקיש בו הויה ליציאה, דאע"ג דאין גירושין בכסף יש קדושין בכסף, ולכן יודה דאם מקדש בלילה, כיון דמקדש בכסף דלא בעינן ביה הקש ליציאה, גם בעינן זמן נתינתו לא בעינן היקש ליציאה, ורק במקדש בקרקע פליג על הרשב"א והר"ן, היינו משום דהם חושבין קדושין בקרקע כאלו קידש בכסף, דשוה כסף ככסף, ואיהו ס"ל דמקדש בקרקע אין זה חשיב מקדש בכסף, וכיון דאינו מקדש בכסף להכי פוסל משום היקש הויה ליציאה, דכל דליכא גירושין בקרקע אין קדושין בקרקע**.

170

175

180

185

190

195

והשתא בזה ניחא שפיר דלא תיקשי לבעל העיטור מהך סוגיא דקדושין דף ח' ודף י"א, דאמרינן שם להדיא שיועילו הקדושין בלילה, דבאמת הוא מודה בקדושי כסף ממש דלא קפדינן להקיש הויה ליציאה בכל מילי, והוא לא פסל בקרקע משום היקש הויה ליציאה, אלא משום דלא חשיב לקרקע כסף, דלית ליה האי סברא דהרשב"א והר"ן, דאם נותן לה קרקע ה"ז כאלו נתן לה כסף ממש, ולפ"ז י"ל נמי דבעל העטור יודה ג"כ בדברי הגאון לא נודע שמו שהבאתי לעיל, בהיכא דנתן הקדושין על הסלע שלה, אע"ג דהיו מונחים שם מקודם דמקודשת, ואע"ג דכהאי גוונא לא מהני בגירושין, והיינו טעמא כיון דקדושין אלו הם כסף ממש לא קפדינן להיקש של הויה ליציאה בכל מילי, מטעם דבאמת דהכסף עצמו ליתיה בגרושין, ועכ"ז מועיל בקדושין. גם נמי י"ל דמודה בעל העיטור בדינו של מהראנ"ח ז"ל ח"א סי' פ"ה, שנשאל אי בעינן בקידושין, שיתנם הבעל בידה ולא שתטול מעצמה, כמו גבי גט דהעלה דמקודשת בכה"ג, הנה בזה גם בעל העטור יודה, משום דהקדושין הם כסף ממש, וכיון דהוא כסף לא קפדינן בהיקש של ויצאה והיתה בכל מילי.

200

205

ברם ראיתי להגאון מהריט"א ז"ל, בגט מקושר סי' י"א, שהאריך בענין טולי שטר קדושין מע"ג קרקע, שכתב שם בדף נ"ח ע"ב, אעקרא דמלתא יש לדעת דאפשר דכיון דמקשינן הויה ליציאה אפילו בקדושין של כסף בעינן נתינה מידו לידה, וטולי מע"ג קרקע לא מהני, והאריך שם בענין זה כיד ה' הטובה עליו, והביא בדף סי' מ"ש הכנה"ג סי' למ"ד /ל"ו בשם מהרי"ל בתשובה סי' ע"ח, דאפילו מע"ג קרקע אינה מקודשת כלל, גם שם הביא דברי מהריב"ל ח"ב סי' ל"ג, דפשיטא ליה בקדושי שטר אם אמר טולי מע"ג קרקע לא מהני, ורק נסתפק בקדושי כסף אם אמר טולי מע"ג קרקע אי מהני ע"ש. והשתא לפ"ד מהרי"ל דפשיטא ליה בקדושי כסף דאם אמר טולי מע"ג קרקע אינה מקודשת, אי"כ י"ל לני"ד דאין לקדש בלילה. מיהו נ"ל דאין לחוש בני"ד מסברת מהרי"ל הנז', חדא דרוב הפוסקים ס"ל אין לפסול הגרושין בלילה, וכמ"ש הרב נשמת כל חי ח"ב סי' ג', ואולי מהרי"ל עצמו הכי סבירא ליה דאין לפסול הגירושין בלילה, ועוד יש לפרש דבריו של מהרי"ל בהא דטולי מע"ג קרקע בטעם אחר, ואין לי פנאי עתה להאריך בזה.

210

215

ולענין הלכה אין לחוש בקדושין של לילה, אם הם בכסף, ואפילו מדת חסידות ליכא בזה, וכן המנהג פשוט פה עירנו בג'דאד יע"א, לקדש בלילה תמיד, ואין פוצה פה ומצפצף כלל. והשי"ת ברחמיו יאיר עינינו באור תורתו, אכ"י"ר :

220